

Digiosallisuus Suomessa

Olli Kuusisto, Maria Merisalo,
Jukka Kääriäinen, Olli Pihlajamaa
Teknologian tutkimuskeskus VTT

Riitta Hänninen, Joonas Karhinen,
Sakari Taipale
Jyväskylän Yliopisto

28.8.2020

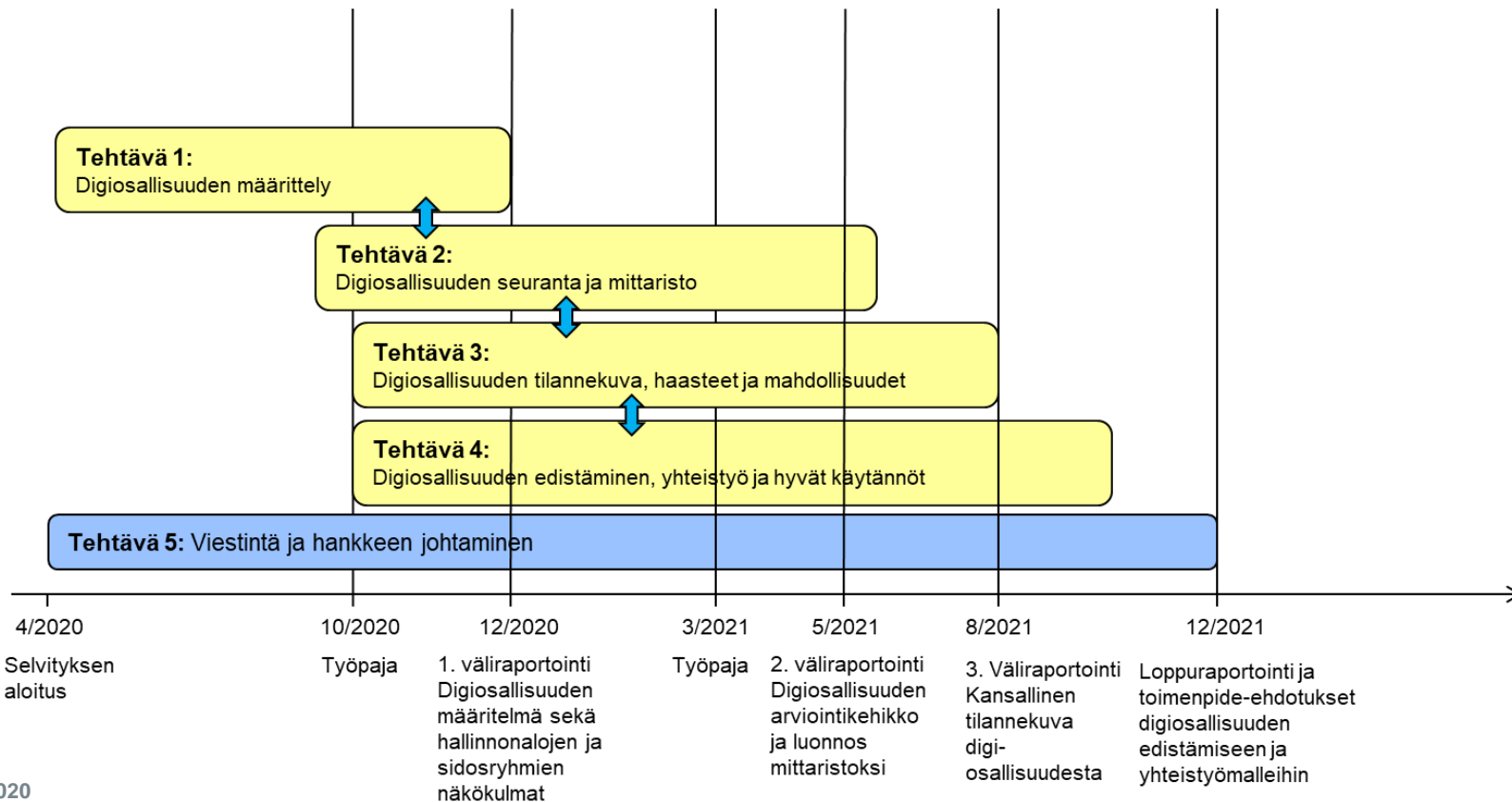
Tausta ja tavoite

- ***Digiosallisuuden käsite on laaja, sateenvarjomainen kokonaisuus***,
  - joka sulkee sisäänsä monia, keskenään ristiriitaisiakin ennakko-olettamuksia, tarpeita ja motiiveja riippuen siitä kenen toimesta ja millaisessa asiayhteydessä käsitettä sovelletaan.
- STM:n 2019 teettämässä selvityksessä ***digiosallisuuden potentiaalisiksi näkökulmiksi*** listattiin seuraavia:
  - saavutettavuus, löydettävyys, käytettävyys, sisältö, osaaminen, turvallisuus, luotettavuus, vuorovaikutus, infrastruktuuri ja sääntely.
- Muita olennaisesti ***vaikuttavia tekijöitä*** yksilön näkökulmasta ovat
  - sosiaalinen asema, ikä, sukupuoli, vammaisuus, etninen tausta ja terveystilanne.
- Hankkeen **tavoitteena** on
  - luoda kattava ***kokonaiskuva*** kansallisesta tilanteesta, hyvistä käytänteistä ja eri tahojen rooleista, sekä
  - ***mittaristo***, jota voidaan hyödyntää digiosallisuuden arvioinnissa ja toimenpiteiden suunnittelussa.

Tutkimuskysymykset

- **Digiosallisuuden määritelmä, seuranta ja mittaaminen:**
  - Miten digiosallisuus määritellään eri tieteenalojen (tai poikkitieteellisistä) näkökulmista?
  - Miten digiosallisuutta ja sen kehitystä voidaan seurata, mitata ja arvioida?
Hankkeen toivotaan tuottavan esityksen tarkoituksenmukaisesta mittaristosta.
- **Digiosallisuuden tilannekuva Suomessa:**
  - Millaista **tietoa** on saatavilla digiosallisuuden toteutumisesta Suomessa tällä hetkellä?
  - Mitä digiosallisuus tarkoittaa eri **hallinnonalojen näkökulmasta**? Mitkä ovat digitaalisten palveluiden mahdollisuudet ja haasteet?
  - Mitä ja miten digitalisaatio on mahdollistanut osallisuutta **yhteiskunnan eri sektoreilla ja toimialueilla** (esim. koulutus, työpaikat, palveluiden käyttö, asiointi, yhteisöllisyys, vaikuttaminen)?
  - Millaisia **hyviä käytäntöjä** digitaalisen osallisuuden edistämisen osalta voitaisiin hyödyntää ja jakaa sektoreiden ja toimialueiden välillä?
  - Miten rakennetaan **tiivimpää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa** parhaista käytännöistä eri toimijoiden välillä?
  - Millä **yhteiskunnallisilla keinoilla** voidaan edistää digiosallisuutta?

Alustava aikataulu

Digitalisoituva yhteiskunta

*Ihmisten elämän digitalisoituminen:
Perhe-elämä, työ, vapaa-aika jne.
Teknologian ja digipalveluiden
kuluttaminen ja hyödyntäminen*

*Yksityisen sektorin digitalisaatio:
Uudet liiketoimintamallit ja palvelut
Teknologian kehittäminen ja innovaatiot,
digitalisaation mahdollisuudet, kova kilpailu*

*Kolmas sektori: Osallisuuden edistäminen
digitaalisessa kansalaisyhteiskunnassa.
Järjestötoiminnan muutos digitalisaation myötä*

Tutkimustehtävä Digiosallisuuden määrittely

**Yleinen osallisuuden
ymmärtäminen:**
Mitä tarkoittaa? Mistä
elementeistä koostuu?
**Ja miten suhteutuu
digiosallisuuteen?** Mitä
erityispiirteitä verrattuna
osallisuuden määritelmään?

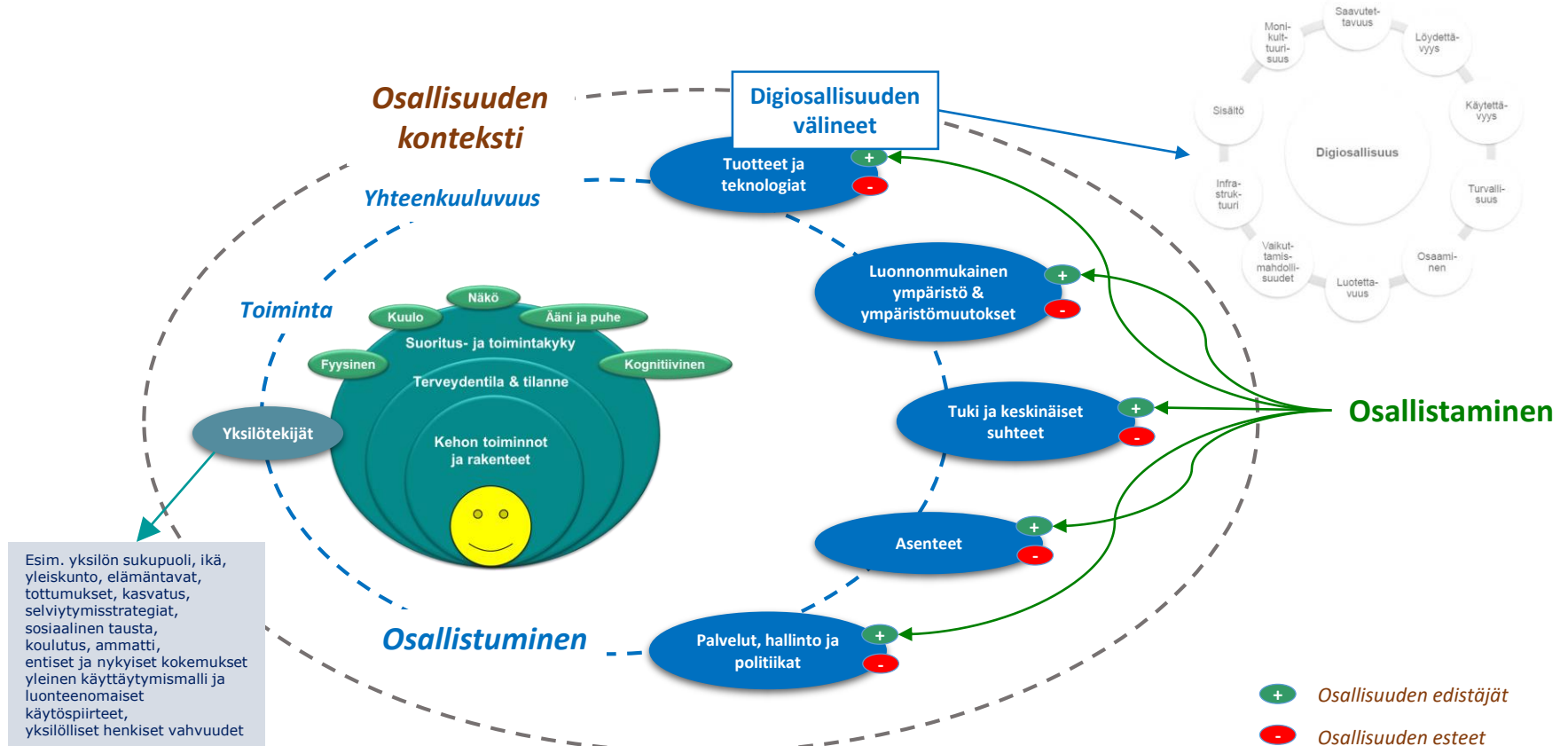
**Digiosallistaminen yhteiskunnan
ja hallinnon näkökulmasta:**
Mikä on tavoite digiosallisuuden
suhteen? Millaisilla välineillä ja
keinoilla digiosallistetaan? Mikä
hallinnonalalla edistää tai rajoittaa
digiosallisuuden toteutumista?

*Digitalisaatio globaalina ilmiönä:
Kansallisraajat ylittävä, aika- ja
paikkariippumattomuus
Teknologisesti verkottunut
maailma*

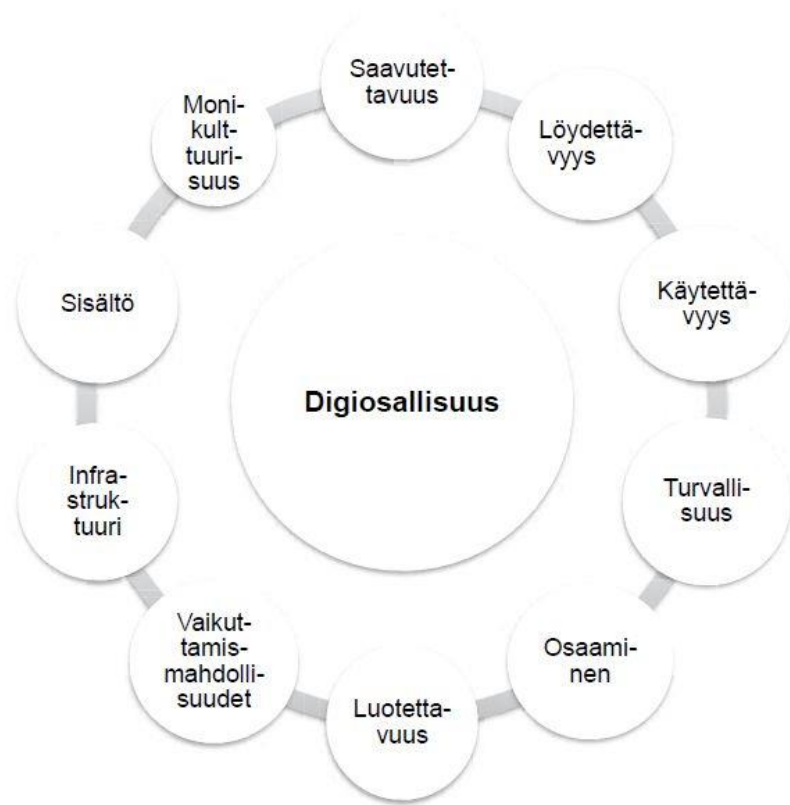
**Digiosallistuminen
toimijuuden näkökulmasta:**
Miten osallistutaan ja millä
välineillä? Millaisin
motivein? Mikä
mahdollistaa tai estää
osallistumisen?

*Julkisen sektorin digitalisaatio:
Mahdollisuudet, haasteet ja paineet
Innovaatioiden ja digitaalisten
toimintamallien hyödyntäminen*

Ihmisen osallisuus kontekstissaan

Hahmotelma digiosallisuuteen vaikuttavista asioista

Saavutettavuus

- Sosiaalinen ja taloudellinen
- Esteettömyys
- Ymmärtämisen tukeminen
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Löydettävyys

- Tiedon ja palvelun löydettävyys
- Palvelujen yhteenkokoaminen
- Jaettavuus
- Hakupalvelut

Käytettävyys

- Käyttäjäystävällisyys (ymmärrettävyys, selkeys, helppokäyttöisyys)
- Käyttökelpoisuus (toimintavarmuus)
- Käyttöön soveltuvuus (hyödynnettävyys)

Osaaminen

- Tieto
- Taito
- Motivaatio
- Medialukutaito
- Osaamisen tukeminen

Turvallisuus

- Tietosuoja
- Tietoturva

Luotettavuus

- Sisältö
- Toiminta
- Läpinäkyvyys

Vaikuttamismahdollisuudet /demokratia

- Verkostot
- Vuorovaikutus/kaksisuuntainen kommunikaatio

Sisältö

- Tarvetta tukeva
- Tuoreus (reaaliaikainen)
- Lisäarvoa tuottava

Infrastruktuuri

- Tietoliikenne
- Päätelaitteet

Monikulttuurisuus

Digitaalinen osallisuus

Avustettu elämä

**Omiin asioihin
vaikuttaminen /
Omat asiat**

Digitaaliset palvelut
avustettuina
Digineuvojat, fyysisesti

Digitaaliset palvelut
Virtuaaliset digineuvojat

SOME
Virtuaaliyhteisöt
avustettuina

SOME
Virtuaaliyhteisöt

Itsenäinen elämä

**Yhteisiin asioihin
vaikuttaminen /
yhteisön asiat**

Muokattu: THL Työpaperi 2017, Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa

- 1) Päätösvaltana omassa elämässä
- 2) Vaikuttamisen prosessit
- 3) Panostus yhteiseen hyvään, sosiaalisiin suhteisiin.

Digiosallisuus

- Vaikka digitaalinen palvelu olisi olemassa, se ei tue käyttäjää,
  - mikäli käyttäjä ei löydä sitä kohtuullisen helposti,
  - kaikki eivät pysty sitä esimerkiksi toimimisrajoitteista johtuen käyttämään,
  - se ei ole ymmärrettävä,
  - se ei ole helppokäyttöinen (sopiva käyttötarkoitukseensa),
  - sen sisältö ei ole ajan tasalla,
  - käyttäjän osaaminen tai kyvyt eivät riitä sen käyttöön,
  - se ei ole (tieto)turvallinen,
  - sen toiminta ei ole luotettavaa ja läpinäkyvää,
  - se ei mahdollista vuorovaikutusta esim. palvelun kehittämisen kehittämiseksi tai mahdollisten epäselvien tilanteiden selvittämiseksi tai
  - käyttäjällä ei ole käytettävissä sen käyttöön tarvittavaa laitetta tai tietoliikenneyhteyttä.